

PEDAGOGIK QOBILIYATLAR O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Norboyeva Feruza

Ter.DPI Boshlang'ich ta'lim fakulteti

1-bosqich talabasi

norboyeva453@gmail.com

Qarshiyeva Sarvara

Ter.DPI Boshlang'ich ta'lim fakulteti

1-bosqich talabasi

qarshiyevasarvara129@gmail.com

Annonatsiya; Ushbu maqolada o'qituvchining va o'quvchining pedagogik qobiliyatlar didaktik qobiliyat, akademik qobiliyatlar, perseptiv qobiliyatlar, nutq qobiliyati, tashkilotchilik qobiliyati, avtoritar qobiliyat, kommunikativ qobiliyatlar, pedagogik xayol diqqatni taqsimlay olish qobiliyatlar haqida malumotlar berildi.

Kalit so'zlar: pedagogik qobiliyatlar didaktik qobiliyat, akademik qobiliyatlar, perseptiv qobiliyatlar, nutq qobiliyati, tashkilotchilik qobiliyati, avtoritar qobiliyat, kommunikativ qobiliyatlar, pedagogik xayol diqqatni taqsimlay olish qobiliyatlar psixolog xususiyatlar, irodaviy uddaburonlik va kuzatuvchanlik.

Pedagogik qobiliyat — bu qobiliyat turlaridan biri bo'lib, kishining pedagogik faoliyatga yaroqliligini va shu faoliyat bilan muvaffaqiyatli shug'ullana olishini aniqlab beradi. Uzoq yillar davomida olib borilgan tadqiqotlar pedagogik qobiliyatlar murakkab va ko'pqirrali psixologik bilimlardan iboratligini ko'rsatib berdi. Ana shu tadqiqot ma'lumotlaridan foydalanib, pedagogik qobiliyatlar tuzilishida muhim o'rin egallaydigan qator komponentlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- Didaktik qobiliyatlar.
- Akademik qobiliyatlar.
- Perseptiv qobiliyatlar.
- Nutq qobiliyati
- Tashkilotchilik qobiliyati
- Avtoritar qobiliyat
- Kommunikativ qobiliyatlar.
- Pedagogik xayol.
- Diqqatni taqsimlay olish qobiliyati

Didaktik qobiliyatlar. Bu bolaga o'quv materialini aniq va ravshan tushuntirib, oson qilib yetkazib berish, bolalarda fanga qiziqish uyg'otib, ularda mustaqil faol fikrlashni rivojlantira oladigan qobiliyatdir. Didaktik qobiliyatga ega bo'lgan o'qituvchi zarurat tug'ilganda qiyin o'quv materialini osonroq, murakkabrog'ini soddaroq, tushunish qiyin bo'lganini tushunarliroq qilib, o'quvchilarga moslashtirib yetkazib bera oladi. Ana shunday pedagogik qobiliyatni aniqlash uchun psixolog N. Gonobolin juda qulay test tavsiya etadi. Bu testga ko'ra bilish xarakteridagi matnda o'qituvchining fikri bo'yicha ayrim sinf o'quvchilari uchun qiyin deb hisoblangan qismlarni alohida ko'rsatib, nima uchun bu qismlarning qiyinligini tushuntirib berish, shundan so'ng esa matnni o'quvchilarga yengil va ularning o'zlashtirishlari uchun qulay qilib qayta tuzish tavsiya etiladi.

Qobiliyatli o'qituvchi shu bilan bir qatorda materialni o'zlashtirish, o'quvchilarni diqqat-e'tiborini jalb qilishni ham nazarda tutadi. Bunday o'qituvchi zarur sharoit yaratilmaguncha darsni boshlamaydi. Haddan tashqari shiddat bilan boshlangan dars o'quvchilarda himoya qiluvchi tormozlanishni vujudga keltirib, miya faoliyatini tormozlaydi va o'qituvchining so'zlari yetarlicha idrok qilinmaydi.

Akademik qobiliyatlar — o'qituvchining o'zi o'qitadigan fani, shuningdek, boshqa fanlar sohasiga xos boigan chuqur va keng bilimlarga ega bo'lish qobiliyatidir.

Akademik qobiliyatli o'qituvchi faqat o'z fani doirasidagina emas, balki atroflicha keng, chuqur bilimlarga ega bo'lib, bu sohalarda erishilgan yutuqlar va kashfiyotlarni doimiy ravishda kuzata borib, ularni dars jarayonida o'quv materialini sifatida qoily oladi, hamda kichik tadqiqot ishlarini olib boradi. Ko'pchilik tajribali pedagoglarning aytishlaricha, o'qituvchi o'z fani bo'yicha bunday yuksak bilim saviyasiga erishishi, boshqalarni qoyil qilib hayratda qoldirishi, o'quvchilarda katta qiziqish uyg'ota olishi uchun yuksak madaniyatli, har tomonlama mazmunli keng dunyoqarashli odam bo'lmog'i lozim.

Perseptiv qobiliyatlar — bu psixologik kuzatuvchanlik, o'quvchi shaxsining individual psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda yondashish, o'quvchining vaqtinchalik psixik holatlarini tushuna bilishdan iborat qobiliyatdir.

Nutq qobiliyati — o'qituvchining o'z his-tuyg'ularini nutq yordamida, shu bilan birga mimika va pantomimika yordamida aniq va ravshan qilib ifodalab berish qobiliyatidir. Bu o'qituvchilik kasbidagi muhim xislatlardan biri hisoblanadi. Chunki o'qituvchidan o'quvchilarga

uzatiladigan axborot asosan ikkinchi signal tizimi — nutq orqali beriladi. Bunda mazmun jihatidan uning ichki va tashqi xususiyatlari nazarda tutiladi. O'qituvchi nutqi, uning talaffuzi aniq-ravshan, oddiy va o'quvchilar uchun tushunarli bo'lishi kerak. Beriladigan axborotlar shunday tuzilishi kerakki, bunda o'quvchilarning diqqat-e'tibori yuqori darajada faollashtirilishi lozim. Qobiliyatli o'qituvchining nutqi jonli, obrazli, intonatsiyali va ifodali, emotsiyaga boy bo'lib, bunda stilistik va grammatik xatolar mutlaqo boimasligi lozim. Bir xil ohangdagi nutq o'quvchilarni juda tez toliqtiradi. Shu bilan birga bunday nutq I.P. Pavlovning fiziologik ta'limotiga ko'ra, imiy ta'sir etuvchi qo'zg'atuvchiga aylanib, bosh miya katta yarim sharlar po'stlog'ida tormozlanish jarayonini yuzaga keltiradi.

Nutq tezligi ko'p jihatdan o'qituvchining individual psixologik xususiyatlariga bog'liq. Shoshqaloq nutq bilim o'zlashtirishga xalaqit berib, bolalarni tez toliqtiradi va muhofaza qiluvchi tormozlanishni yuzaga keltiradi. O'qituvchi sekin nutq lanjlik va zerikishga sabab bo'ladi. Nutqning balandligi qattiq gapirish ham xuddi shu singari hollarga olib keladi. Haddan tashqari qattiq, keskin, baqirib gapirish o'quvchilarning asabiga tegib, ularni tez toliqtiradi.

Tashkilotchilik qobiliyati — bu dars jarayoni va darsdan tashqari faoliyatlarni tashkil eta bilish, o'qituvchilar jamoasini uyushtira bilish va jipslashtira olish, shuningdek, o'z shaxsiy ishlarini to'g'ri tashkil qila olish qobiliyatidir.

O'qituvchining o'z ishini tashkil qila bilishi deganda, uning o'z ishini to'g'ri rejalashtirib, uni nazorat qila olishi nazarda tutiladi. Tajribali o'qituvchilarda vaqtga nisbatan o'ziga xos sezuvchanlik — ishni vaqt bo'yicha to'g'ri taqsimlab, moljallangan vaqtdan to'g'ri foydalana olish ko'nikmasi paydo boladi. Dars davomida, albatta, ko'p hollarda vaqtni behuda yo'qotish ham mumkin. Lekin bu yo'qolgan dars rejasini tuzatish zaruriyati tuzilgan hollarda bo'lishi mumkin. Tajribali o'qituvchilar vaqtni seza bilishni o'rganish uchun dars rejasini yoki matnda vaqtni nazorat qilish uchun belgilar olib borishni tavsiya etadilar. Jumladan: darsning 10, 20, 30 va boshqa daqiqalari davomida ma'bodo, ko'zda tutilmagan vaqt ortib qolgan taqdirda foydalanish uchun qanday qo'shimcha materiallarni tayyorlash yoki vaqt yetmay qolgan taqdirda qanday materialni keyingi darsga qoldirish mumkinligi haqida maslahat beradilar.

Avtoritar qobiliyati — bu o'quvchilarga bevosita emotsional-irodaviy ta'sir etib, ular o'rtasida obro' ortira bilishdan iborat qobiliyatdir.

Avtoritar qobiliyat o'qituvchining rostgo'yligi, irodaviy uddaburonligi, o'zini tuta bilishi, farosatligi, talabchanligi kabi irodaviy xislatlar hamda qator shaxsiy fazilatlarga, shu bilan birga o'quvchilarning ta'lim-tarbiyasida javobgarlikni his etish, uning e'tiqodi, o'quvchilarga ma'naviy va ma'rifiy e'tiqodni singdira olish kabi xislatlarga ham bog'liqdir.

Kommunikativ qobiliyati — bu bolalar bilan muloqotda bo'lishga, o'quvchilarga bo'lgan munosabatda to'g'ri yo'l topa bilishga, ular bilan pedagogik nuqtayi nazardan maqsadga muvofiq o'zaro aloqa bog'lashda pedagogik taktning mavjudligiga qaratilgan qobiliyatdir.

Pedagogik takt psixologiyasini o'rganishda psixolog I.V.Straxov benihoyat katta hissa qo'shgan. Uning fikricha, bunda muhimi — o'quvchilarga ta'sir etishning eng qulay usullarini topa bilish, tarbiyaviy ta'sirni qo'llashda maqsadga muvofiq pedagogik choralarga e'tibor berish, aniq pedagogik vazifalarni hisobga olish, o'quvchi shaxsining psixologik xususiyatlari va uning imkoniyatlari hamda mazkur pedagogik holatlarni hisobga olish zarurdir.

Pedagogik taktning yaqqol ifodalaridan biri — har qanday pedagogik ta'sirga nisbatan qo'llaniladigan chora-tadbirlarni (rag'batlantirish, jazolash, pand-nasihati) his eta bilishdan iboratdir. Mahoratli o'qituvchi bolalarga e'tibor berib, ziyaklik bilan

qaraydi, ularning individual psixologik xususiyatlari bilan hisoblashadi.

Pedagogik taktning yoqligi ko'pincha og'ir oqibatlariga olib keladi. O'qituvchining pedagogik takti masalasi haqida so'z ketganda shuni ham aytish joizki, qachon o'quvchilar o'qituvchining ijobiy xislatlari to'g'risida gapirar ekanlar, ular hamisha o'qituvchining adolatligi kabi xislatlarini birinchi o'ringa qo'yadilar.

Pedagogik xayol — bu kishining o'quvchilar shaxsini tarbiyaviy tomondan loyihalashtirishda o'z ish-harakatlarining natijasini oldindan ko'ra bilishda namoyon bo'ladigan qobiliyatdir. Bu qobiliyat o'qituvchi ma'lum o'quvchidan kelgusida kim chiqishini ko'z oldiga keltirishida, tarbiyalanuvchilarda u yoki bu xildagi xislatlarning rivojlanishini oldindan ko'ra bilishida namoyon bo'ladi. Bu qobiliyat pedagogik optimizm, tarbiyaning kuchiga, o'quvchilarga bo'lgan ishonch bilan bog'liqdir.

Diqqatni taqsimlay olish qobiliyati — bu qobiliyat bir vaqtning o'zida diqqatni bir qancha faoliyatga qarata olishda namoyon bo'lib, o'qituvchi ishida g'oyat muhim ahamiyatga egadir.

Qobiliyatli, tajribali o'qituvchi bir vaqtning o'zida o'z diqqat-e'tiborini o'quv materialining mazmuniga, uning qanday bayon etilishiga, o'quvchi fikriga qaratadi va shu bilan bir qatorda barcha o'quvchilarni

kuzatib, ularning hissiy-emotsional holatlariga, e'tiborli yoki e'tiborsizligiga, darsni tushunish-tushunmasligiga ahamiyat berib, o'quvchilarning intizomini kuzatadi hamda oqibat natijada o'zining shaxsiy xulq-atvoriga ham (yurish-turishiga, o'zini tutishiga, mimika va pantomimikasiga) e'tibor beradi. Tajribasiz o'qituvchi, ko'pincha o'quv materialini bayon etishga berilib ketib, o'quvchilarning nima qilayotganliklarini sezmay qoladi va nazoratdan chiqarib qo'yadi, agar, bordi-yu, o'quvchilarni diqqat-e'tibor bilan kuzatishga harakat qilsa, bunday hollarda o'z bayonotining izchilligini yo'qotib qo'yadi.

Yuqorida ko'rsatib o'tilgan qobiliyatlardan tashqari, o'qituvchi inson shaxsining maqsad sari intilishi, uddaburonlik, mehnatsevarlik, kamtarlik kabi qator ijobiy xislatlariga ega bo'lishi lozim. U o'quvchilarni tarbiyalar ekan, o'zining xulq-atvori, yurish-turishi, xullas, butun o'qituvchilik shaxsi bilan o'quvchilarga o'rnak bo'lishi kerak. O'qituvchining o'zini qo'lga olib bilishi muhim ahamiyatga egadir.

Xulosa qilib, shuni aytish joizki, o'qituvchining barcha ijobiy, umuminsoniy axloq me'yorlariga mos keluvchi xislatlari o'quv-tarbiyaviy jarayonda katta ahamiyatga ega. N.V.Kuzmina o'qituvchi faoliyatidagi ba'zi qobiliyatlarga muvofiq keluvchi asosiy tarkibiy qismlarga konstruktivlik (pedagogik maqsadga mos keluvchi materialni tanlay olish va uni namoyon etish vositalarida aks etadi), tashkillashtirish, kommunikativlik (tarbiyalanuvchilar bilan muloqot o'rnatish qobiliyati) va gnostik (bilimlardan foydalanish va qoily olish qobiliyati) qobiliyatlarini kiritadi. Bundan tashqari, N.V.Kuzmina pedagogik qobiliyatlarga pedagogik kuzatuvchanlik, pedagogik tasavvur, pedagogik takt, diqqatning taqsimlanishi, talabchanlikni ham kiritadi.

O'z ishini muvaffaqiyat bilan olib borishi uchun pedagog bir qator zarur bo'lgan umumiy va maxsus qobiliyatlarga ega bo'lishi kerak. Umumiy qobiliyat deganda, har qanday inson faoliyatida yuqori natijalarga erishish mumkin bo'lgan, maxsus qobiliyat esa bolalarga ta'lim va tarbiya berishda yutuqlarga erishish mumkin bo'lgan pedagog faoliyati davomidagi kerakli qobiliyat tushuniladi. Umumiy qobiliyatlar faqatgina pedagogik faoliyat bilan bog'liq bo'lib qolmaydi, maxsus qobiliyatlar esa pedagogik faoliyat samaradorligiga bevosita to'liq ta'sir ko'rsatadi.

Bu barcha maxsus qobiliyatlar — ta'lim berish, o'qitish, o'rgatish uchta o'zaro bog'langan bilim olish, malaka oshirish va ko'nikma hosil qilishning jihatlaridir. Ular ontogeneza qachon va qanday shakllana boshlanishini, shuningdek, qanday qonuniyatlar bo'yicha rivojlanishini aniq aytish qiyin. Ulardan qaysilaridir tug'ma hisoblanib, zehni ko'rishida

mavjud boiadi, holbuki hozirgacha ilm-fan bu narsalar to'g'risida aniq ma'lumot bera olmaydi. Boshqa qobiliyatlar kabi pedagogik qobiliyat ham tarbiyalanadi va ularni ongli ravishda bolalarda shakllantirish hamda rivojlantirish mumkin.

Maxsus pedagogik qobiliyatlar ichida bolalarni tarbiyalash qobiliyati o'ziga xos sinfni tashkil etadi. Ular ichida asosiylari deb quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

Boshqa odamning ichki kechinmalarini to'g'ri baholay olish, hamdardlik, hamfikrlik (empatiya) qobiliyati.

Bolalar uchun qilayotgan ishlarida namuna va o'rnak bo'la olish qobiliyati.

Bolalarda oliyanoblik hissini, yaxshi inson bolishga xohish va intilishni, yuqori axloqiy maqsadlarga erishishni shakllantirish qobiliyati.

Tarbiyalanuvchi bolaning o'ziga xos xususiyatlariga tarbiya ta'sirlarini moslashtira olish qobiliyati.

Odanda ishonch hissini uyg'ota olish, uni tinchlantira olish, o'z-o'zini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash qobiliyati.

Har bir bola bilan muomala qilishning kerakli usulini topa bilishi, o'zaro tushunishga erisha olish qobiliyati.

Tarbiyalanuvchi tomonidan o'ziga nisbatan hurmat uyg'ota olish, bolalar orasida hurmat qozona olish qobiliyati.

Pedagogning tarbiyachi sifatidagi qobiliyati ham uning o'qituvchilik qobiliyatiga muvofiqdir. Ammo shuni ta'kidlash lozimki, yaxshi o'qituvchi bo'lishdan ko'ra yaxshi tarbiyachi bo'lish birmuncha murakkabroqdir.

Ba'zan yaxshi o'qituvchi bo'lib, nisbatan kuchsiz tarbiyachi bo'lish mumkin. Ba'zan esa yaxshi tarbiyachi bo'lib, yaxshi o'qituvchi bo'lish murakkablik qiladi. Bu holat ayrimlarda o'qituvchilik, ayrimlarda esa tarbiyachilik faoliyat doirasining asosiy ekanligini anglatadi.

Bolalarga mehr - o'qituvchining muhim shaxsiy va professional xususiyatidir. U siz samarali pedagogik faoliyat yo'aq.

O'qituvchi o'quvchilar hayoti va faoliyatining tashkilotchisi bo'lishi, har bir bolaning psixologiyasini yaxshi bilishi va o'zi ham etarlicha pedagogik qobiliyatga ega bo'lishi kerak.

Pedagogik qobiliyat - o'qituvchi shaxsining ma'lum bir psixologik xususiyatlari bo'lib, bolalarga ta'lim berish va ularni tarbiyalashda Yuqori natijalarga erishish shartidir.

O'qituvchi o'quvchilarini, ularning o'zaro munosabatlarini barobar qabul qilish va ko'rish qobiliyatini doimo mukammallashtirishi zarur, o'zining ular bilan munosabatlarini ayni paytda qanday bo'lsa shunday, ya'ni o'quv-

tarbiyaviy jarayonda sodir bo'layotgan voqealarni tashqi ta'sir emas, balki ichki sabab natijasida qabul qila olishi zarur. Bu oson emas. Gap shundaki, o'qituvchi o'quvchilarga munosabatda har doim tashqi pozitsiyada qoladi, har doim u yoki bu darajada ulardan, ularning hayoti va faoliyatidan chetda turadi, vaholanki, u bularning tashkilotchi-sidir.

O'qituvchi uchun zarur bo'lgan boshqa sifatlar orasidan yana pedagogik takti, madaniyatni ajratib ko'rsatish mumkin. O'qituvchidan yoshlarning murabbiyi sifatida adekvat, to'g'ri qabul qilish yoki ijtimoiy umidlarga mos xatti-harakat qilish talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

25. qizi Ashurova, S. F. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK QO 'LLAB-QUVVATLASHDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O 'ZIGA XOS JIHATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(9 SPECIAL), 418-421.

26. Ashurova, S., & Numonova, A. (2023). THE ROLE OF PSYCHOLOGY IN FORMING TEACHERS'PEDAGOGICAL ABILITY. Academia Repository, 2(11), 46-53.

325. 2.Ashurova Sh. F. (2023) SOG`LOM PSIXOLOGIK TURMUSH TARZI TO`G`RISIDAGI TASVVURLARNING SHAKLLANISHI "Zamonaviy ta`limda pedagogika va psixologiya fanlari <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8314/5746>

326. qizi Ashurova, S. F. (2023). OILADA YOSHLARNING SOG 'LOM TURMUSH TARZIGA MUNOSABAT SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI MUAMMO SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(10 SPECIAL), 32-35.

327. Ashurova Sh.F. .(2022) A HEALTHY LIFESTYLE IN UZBEK FAMILIES FROM THE POINT OF VIEW OF ISLAM RELIGION Emergent: JOURNAL OF EDUCATIONAL DISCOVERIES AND LIFELONG LEARNING (EJEDL) <https://ejedl.academiascience.org/index.php/ejedl/article/view/369> (52-56 p)

328. Ashurova, S. F., & qizi Karimova, M. N. (2023). OILADA O 'SMIRLARNING SOG 'LOM TURMUSH TARZI VA OILAVIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 363-368.

329. qizi Karimova, M. N., & Ashurova, S. F. (2023). PROFESSIONAL TA'LIMDA TAHSIL OLAYOTGAN QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH VA

ULARDA SOG 'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 369-373.

330. Ашурова, Ш. (2023). Оилада эр–хотин муносабатларини мувофиқлаштиришнинг ўзбек психологлари томонидан таҳлил қилиниши. *Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика*, 1(1), 67-71.21.

331. Karimova M.N. Ashurova.Sh.F, (2023) Professional ta'limda tahsil olayotgan qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash va ularda sog'lom turmush tarzini shakllantirishning psixologik asoslari. Educational Research in Universal Sciences. OAK. 369-373-b

332. qizi Imonova, MB (2023). MUSIQANING INSON HISSIYOTIGA TASIRI. National Scientific Research International Journal natijalari , 2 (3), 156-161.

333. Иманов, Б., & Имонова, М. (2021). Развитие творческих способностей учеников при выполнении проблемных экспериментов по физике с помощью инновационных технологий. *Общество и инновации*, 2(2), 222-227.

334. Imonova, M. B. (2023). Oila tinchligi–jamiyat faravonligi asosi. Finland academic research science publisher, 1148-1151.

335. Имонова, М., & Тожиева, Д. (2023). Роль сиблинговых отношений в когнитивном развитии детей. *Традиции и инновации в исследовании и преподавании языков*, 1(1), 447-453.

336. Имонова, М. (2023). Musiqiy tarbiya–qudratli quroldir yohud musiqiy tarbiyaning shaxs shakllanishiga tasiri. *Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика*, 1(1), 35-37.

337. Имонова, М., & Таджиева, Д. (2023). Boshlangich sinf oquvchilarida milliy tarbiyani pedagogik va psixologik rivojlanishi qonuniyatlari. *Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика*, 1(1), 74-76.

338. Иманова, М. Б. (2021). ШАХС ХАРАКТЕРИ АКЦЕНТУАЦИЯСИ ВА ДЕСТРУКТИВ ХУЛҚ-АТВОР. Academic research in educational sciences, 2(11), 1399-1403.

339. Imanov, B. (2023). NEGATIVE FACTORS AFFECTING THE QUALITY OF EDUCATION AND WAYS TO ELIMINATE THEM. *Science and innovation*, 2(B3), 355-358.

340. Имонова, М. Б. (2023). ВАЖНОСТЬ СЕСТРОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ЛИЧНОМ РАЗВИТИИ. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(22), 120-123.

341. Imonova, M. B. (2023). Causes of Suicide Tendency in Adolescents. *Journal of Discoveries in Applied and Natural Science*, 1(1), 62-67.
342. Иманов, Б., & Иманова, М. Б. Қ. (2021). ДАРС ТУЗИЛМАСИ ВА УНГА ТАЙЁРГАРЛИК. *Academic research in educational sciences*, 2(5), 1158-1162.
343. Имонова, М. Б. (2023). РОЛЬ ОТНОШЕНИЯ СИБЛИНГА В ПРОБУЖДЕНИИ МОТИВОВ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, 3(10), 101-104.
344. Ньёматуллаева, С. (2020). Психология детей в возрасте 5-7 лет. *Студенческий вестник*, (5-1), 62-63.
345. Ne'Matullayeva, S. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА О 'YIN ТЕРАПИЯСИНИ ҚО'ЛЛАШГА ОИД ҚАРАШЛАР. *Science and innovation*, 1(B4), 444-449.
346. Nematullaeva, S. (2023). DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH GAME THERAPY. *Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence*, 2(4), 86-88.
347. Ne'matullayeva, S. (2022). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oyin terapiyasini qo'llashda innovatsion usullar. *О 'zbekiston milliy universiteti xabarлари*, 1(6).
348. Nematullaeva, S. (2023, April). The role of play therapy in a child's life. In *Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 1, pp. 9-10)*.
349. Ньёматуллаева, С. Х. (2023). Влияние Игровой Терапии В Формировании Личности Детей. *Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture*, 4(2), 31-33.
350. Kizi, N. S. K. (2022). Use of Game Therapy in Preschool Educational Organizations.
351. Нематуллаева, С. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs sifatida kamolotida o'yin terapiyasining ahamiyati . *Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика*, 1(1), 43-46. Извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/psychological-service-education/article/view/23475>